

ВОДИЧ КРОЗ РАД САВЕТА ЗА НАЦИОНАЛНУ БЕЗБЕДНОСТ

web: www.nsa.gov.rs

Проф.др Горан Д. Матић

Београд, 2025. година

САДРЖАЈ

Кратки приказ садржаја водича	2
Уводна разматрања	3
1. Историјски преглед	4
2. Савет за националну безбедност Републике Србије	6
3. Модел рада	7
4. Искуства и упоредни приказ рада Савета за националну безбедност у свету	11
5. Улога Савета за националну безбедност	13
6. Општи принципи цивилне контроле и надзора	16
7. Биро за координацију рада служби безбедности	20
8. Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података	25
Закључна разматрања	30
О аутору	31

Кратки приказ садржаја водича

1. **Историјски преглед:** Развој институција националне безбедности у Србији и шире – од периода пре Другог светског рата до модерног доба, са освртом на Савет одбране СФРЈ и Савет за одбрану и безбедност СРЈ.
2. **Савет за националну безбедност:** Оснивање, правни основ, састав и основне надлежности Савета у савременом систему безбедности Републике Србије.
3. **Модел рада:** Организација рада Савета, начин доношења одлука, процеси планирања, координације и праћења имплементације мера националне безбедности.
4. **Искуства и упоредни приказ рада Савета за националну безбедност у свету:** Примери из праксе Сједињених Америчких Држава, земаља Европске уније и региона – сличности и разлике у моделима рада и улогама.
5. **Улога Савета за националну безбедност:** Стратешка улога у доношењу политика, одлучивању у кризним ситуацијама, координацији сектора безбедности и заштити националних интереса.
6. **Цивилна контрола и надзор:** Механизми демократске и институционалне контроле над радом Савета и безбедносних служби – улога Народне скупштине, председника Републике и Владе.
7. **Биро за координацију рада служби безбедности:** Положај у оквиру система, надлежности, структура и оперативне функције у координацији рада служби безбедности.
8. **Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података:** Улога у административној и стручној подршци Савету, обављању послова заштите тајних података и имплементацији мера безбедности.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Безбедносни изазови у савременом свету попримају све комплексније и динамичније облике, често премашујући традиционалне оквири војних и полицијских претњи. Одговор на такве изазове захтева координисан приступ државних институција, јасан систем одлучивања и способност благовременог реаговања. Управо у том контексту, посебну улогу добија Савет за националну безбедност као највише координационо тело у Републици Србији задужено за очување националне безбедности.

Разумевање положаја и улоге Савета за националну безбедност захтева и шири историјски и институционални контекст. Развој безбедносних структура, како у Србији, тако и у ширем региону, показује како се институционални облици прилагођавају времену, технолошком развоју и безбедносним околностима. Од некадашњих савета одбране у СФРЈ и СРЈ до савременог модела националне безбедности, институционални оквири су се мењали у складу са потребом за ефикаснијом контролом, већом транспарентношћу и јачом цивилном супервизијом.

Овај водич има за циљ да на систематичан и приступачан начин прикаже кључне аспекте функционисања Савета за националну безбедност у Србији. Упознавање са правним основом, унутрашњом организацијом, механизмима одлучивања и координације, као и са улогом Канцеларије Савета и Бироа за координацију рада служби безбедности, представља основу за боље разумевање система националне безбедности у целини.

Поред националног оквира, посебна пажња посвећена је и поређењу са искуствима других држава – од Сједињених Америчких Држава до земаља Европске уније и региона – како би се уочиле сличности и разлике у институционалним моделима и приступима. Искуства из света могу бити инспирација за унапређење домаћег система, али истовремено служе и као подстицај за критичко преиспитивање постојећих механизма.

Водич је намењен доносиоцима одлука, стручњацима из области безбедности, представницима државне управе, али и широј стручној јавности заинтересованој за безбедносну политику и институционалне оквири који стоје у њеној основи.

1. Историјски преглед

Институт савета за националну безбедност настао је као одговор на потребу држава да у условима савремених претњи централизују процену ризика и координацију безбедносних политика. Први и најпознатији пример је Савет за националну безбедност Сједињених Америчких Држава, основан 1947. године Законом о националној безбедности, као реакција на нове геополитичке изазове после Другог светског рата и почетка Хладног рата. Модел се показао делотворним и убрзо постао инспирација бројним државама широм света.

Током друге половине 20. века, многе државе у Европи, Азији и Латинској Америци развијале су своје верзије националних савета као тела за усклађивање рада безбедносних и обавештајних служби, стратешко планирање и реаговање на кризе. У 21. веку, када су претње постале комплексније и транснационалне, овај институционални оквир постаје све значајнији као механизам за интегрисано и проактивно управљање националном безбедношћу.

До краја Другог светског рата, у Србији није постојао формализовани орган сличан данашњем Савету за националну безбедност. У време Краљевине Југославије, безбедносни послови били су подељени између полиције и војних структура, али без централизованог тела које би координисало целокупни систем националне безбедности. Улогу координације, у одређеној мери, обављао је краљ, као врховни командант и носилац извршне власти, који је уз помоћ министарстава имао надзор над питањима одбране и безбедности. Поред краља, важну улогу су играли неки делови владе, као што су Министарство војске и Министарство унутрашњих послова, али без узајамног јединства и структуре која би омогућила потпуну интеграцију свих аспеката националне безбедности.

Током Другог светског рата, у окупираној Србији безбедносне функције биле су под контролом немачких структура и њихових сарадника, попут квислиншких режима који су служили интересима окупатора. Истовремено, у покрету отпора, предвођеном различитим антифашистичким групама, формирана је сопствена безбедносна организација која је имала задатак да штити припаднике покрета и омогући оперативну функцију у борби против окупатора.

У социјалистичкој Југославији, након рата, безбедносни апарат је централизован под партијском контролом. Успостављена је Управа државне безбедности (УДБА), касније преименована у Службу државне безбедности (СДБ), која је имала широк спектар надлежности унутрашњег и спољног обавештајног деловања. У паралели с њом деловала је и Војна контраобавештајна служба (КОС), касније преименована у Управу војне безбедности. У том периоду

постојала је извесна политичка координација између ових структура, која је успоставила неке облике контроле над њиховим радом, под покровитељством комунистичке партије, као политичког тела за системску координацију сектора безбедности. Поред наведених институција, постојао је и Савет народне одбране, који је био надлежан за највише безбедносне и одбрамбене политике. Овај савет имао је важну улогу у координацији војних и цивилних аспеката одбране и националне безбедности.

Након распада Југославије, државе настале на њеном простору постепено су реформисале своје безбедносне системе, успостављајући нове институције за управљање националном безбедношћу, уводећи демократску контролу и поделе надлежности између цивилних и војних структура.

Након политичких промена 2000. године, било је више покушаја да се успостави институционални механизам за координацију рада безбедносних служби и усклађивање политика у области националне безбедности:

- **2000. године**, Влада Савезне Републике Југославије формира **Савет за одбрану и безбедност**, којим је председавао тадашњи премијер. У саставу су били и министар одбране и други релевантни актери. Међутим, овај орган није имао оперативна овлашћења и није се мешао у рад Врховног савета одбране, већ је имао саветодавни карактер.
- **У време Владе др Зорана Ђинђића**, донета је уредба којом је основан **Савет за државну безбедност**, али је његов мандат био краткотрајан и није довео до трајније институционалне промене.
- **У јануару 2006. године**, прва Влада Војислава Коштунице доноси уредбу којом се оснива нови координациони Савет са циљем унапређења сарадње служби безбедности, али овај Савет никада није ни одржао седницу, те остаје само на папиру.

Термин **Савет за националну безбедност** први пут се појављује управо 2006. године, а конкретни кораци ка његовом оснивању започињу крајем те године. Званично, Влада Републике Србије 18. маја 2007. године доноси **Одлуку о оснивању Савета за националну безбедност и Бироа за координацију рада служби безбедности** („Службени гласник РС“, бр. 50/2007), чиме се по први пут институционализује координационо тело унутар извршне власти са задатком да обједињава безбедносну политику и усмерава рад служби безбедности. Истог месеца усвојен је и **Закон о основама уређења служби безбедности Републике**

Србије („Службени гласник РС“, бр. 116/2007), којим се први пут правно уређује положај Савета за националну безбедност, његове надлежности, састав, начин рада, као и повезаност са другим органима у систему безбедности и одбране.

2. Савет за националну безбедност Републике Србије

Током 2007. године Савет за националну безбедност Републике Србије успостављен је као централно тело за разматрање питања од значаја за националну безбедност и усмеравање рада служби безбедности. Основан је **Одлуком о оснивању Савета за националну безбедност и Бироа за координацију рада служби безбедности** („Службени гласник РС“, бр. 50/2007), коју је Влада Републике Србије донела у мају 2007. године. Овом одлуком створени су институционални услови за ефикаснију координацију рада служби безбедности и постављени темељи за модерни систем националне безбедности. Убрзо након тога, правни основ за рад Савета прецизно је уређен **чланом 4. Закона о основама уређења служби безбедности Републике Србије** („Службени гласник РС“, бр. 116/2007), којим је Савет добио законску надлежност као кључно тело у систему безбедности. Он има улогу координације државних органа у области безбедности и одбране, усклађивању њихових активности и усмеравању рада безбедносних служби у складу са прописаним овлашћењима.

Службе безбедности у Републици Србији делују у оквиру јединственог безбедносно-обавештајног система и њихов рад се темељи на Уставу, законима, другим прописима и општим актима, као и на стратешким документима као што су Стратегија националне безбедности, Стратегија одбране и утврђена безбедносно-обавештајна политика. Њихово поступање мора бити у складу са правилима струке, професионално, непристрасно и политички неутрално. Закон изричито забрањује припадницима служби безбедности да буду чланови политичких странака, чиме се јача принцип деполитизованости и професионалности у раду.

Национални безбедносно-обавештајни систем, чији су део службе безбедности, организован је тако да обезбеђује ефикасно разматрање питања од значаја за безбедност државе. Управо у ту сврху, поред Савета за националну безбедност, као тело задужено за оперативно усклађивање рада безбедносних служби, основан је и Биро за координацију служби безбедности. Он представља механизам за непосредно координисање конкретних активности служби, у циљу правовремене и усаглашене реакције на безбедносне изазове.

Цео систем је подвргнут демократској цивилној контроли коју врше Народна скупштина, председник Републике, Влада, Савет за националну безбедност, као и други надлежни државни органи и јавност, све у складу са законом. Таква контрола обезбеђује транспарентност, одговорност и законитост у раду служби безбедности, чиме се јача поверење грађана у институције безбедности.

Службе безбедности у Републици Србији су: Безбедносно-информативна агенција, која има статус посебне организације, као и Војнобезбедносна агенција и Војнообавештајна агенција, које су органи управе у саставу Министарства одбране. Свака од ових служби обавља послове у границама своје законом прописане надлежности и све имају статус правних лица. Њихов рад је интегрисан у заједнички безбедносни систем и подржан јасно дефинисаним правилима, стандардима и институционалним оквиром који гарантује законитост, ефикасност и одговорност у обављању задатака од суштинског значаја за националну безбедност.

Савет народне одбране СФРЈ и Савет за националну безбедност Републике Србије – сличности и разлике - Савет народне одбране СФРЈ био је највише тело за питања одбране, концентрисано на војну компоненту и одлучивање у условима рата или непосредне ратне опасности. Чинили су га председник државе, највиши политички и војни функционери, и имао је наглашену улогу у управљању оружаним снагама. Његов рад био је условљен политичким системом социјалистичког самоуправљања и доктрином општенородне одбране. Савет за националну безбедност Републике Србије, насупротив томе, делује у демократском и цивилном контексту, као стално координационо тело које обухвата шири спектар безбедносних питања – од унутрашње и спољне безбедности до хибридних претњи, тероризма и сајбер ризика. Он интегрише рад служби безбедности, Владе и других институција, с фокусом на превенцију, планирање и стратешко усмеравање.

Иако оба тела имају улогу у координацији безбедносне политике на највишем нивоу, њихове функције, надлежности и историјски контексти битно се разликују – једно у систему централизоване социјалистичке државе, друго у оквиру модерне, демократске Републике.

3. Модел рада

Савет за националну безбедност Републике Србије представља савремено и функционално тело које интегрише различите аспекте националне безбедности – од унутрашњих до спољнополитичких – уз поштовање начела законитости, демократске контроле и транспарентности у раду. Овај принцип је, као и у другим

земљама са развијеним системима безбедности, кључан за одржавање поверења јавности у рад безбедносних органа и за осигурање да националну безбедност не угрози злоупотреба власти. Модерни системи националне безбедности, који су успоставили институцију Савета за националну безбедност показују важност овакавог интегрисаног приступа који укључује и активну демократску контролу и сарадњу са другим државама и међународним организацијама.

Рад Савета за националну безбедност Републике Србије заснован је на следећим принципима:

- **Координација рада служби безбедности** кроз **Биро за координацију служби безбедности**, који оперативно усклађује њихове активности. Овај принцип осигурава ефикасно деловање различитих служби безбедности које делују унутар и ван земље, чиме се избегавају дуплирања и побољшава интеграција информација.
- **Демократска цивилна контрола**, коју спроводе **Народна скупштина**, судске власти, као и извршна власт. Ова контрола је основ за транспарентност и осигурање да рад безбедносних органа буде у складу са демократским принципима и људским правима. У многим земљама, као што су **САД** и **Велика Британија**, слични механизми су успостављени како би се осигурало да безбедносне агенције делују унутар правних и етичких оквира.
- **Сарадња са службама безбедности страних држава и међународним организацијама**, ради јачања националне безбедности. Овај принцип омогућава размену информација и координацију са другим земљама, што је кључно за борбу против глобалних претњи као што су тероризам и организовани криминал. У примерима као што су **Европска унија** и **НАТО**, сарадња између држава чини окосницу безбедносних политика, омогућавајући заједничку борбу против транснационалних претњи.
- **Разматрање обавештајно-безбедносних процена** и доношење закључака, који усмеравају рад служби и дефинишу приоритете у заштити националних интереса. Савет разматра процене које се односе на безбедносне претње, како на домаћем тако и на међународном нивоу, чиме се обликују стратегије за националну сигурност. У САД-у, **Национални савет за безбедност** врши сличну функцију, где сви релевантни актери државне власти разматрају процене и савете које долазе из обавештајних и безбедносних структура.

Чланови Савета - Чланови Савета за националну безбедност Републике Србије су највиши политички функционери који имају кључну улогу у креирању и усмеравању политике националне безбедности. Савет чине следећи чланови:

- **Председник Републике** – као врховни командант Војске Србије, председник Републике има водећу улогу у одлучивању и утврђивању стратешких циљева у области националне безбедности. Његов задатак је да обезбеди интегритет и стабилност земље и представља земљу на међународном плану у контексту безбедности.
- **Председник Владе** – као лидер извршне власти, председник Владе координира активности Владе и има улогу у спровођењу националне безбедносне политике. Он је одговоран за управљање ресурсима и оперативно деловање служби безбедности у складу са закључцима Савета.
- **Министар одбране** – министар одбране је одговоран за организацију и функционалност Војске Србије, као и за извршавање свих мера у области одбране земље. Он је кључни саветодавни члан који пружа стручне смернице о војним аспектима безбедности.
- **Министар унутрашњих послова** – министар унутрашњих послова има задатак да управља полицијским и безбедносним службама које се баве унутрашњим безбедносним изазовима, као што су криминал, тероризам, јавни ред и мир, и слични аспекти унутрашње стабилности.
- **Министар правде** – министар правде се бави правним аспектима националне безбедности, укључујући законодавне иницијативе, заштиту људских права, као и осигуравање да мере које се спроводе буду у складу са правним и Уставним прописима.
- **Начелник Генералштаба Војске Србије** – начелник Генералштаба је највиши војни командант и има стратешку улогу у припреми и спровођењу војних операција. Он је одговоран за реализацију одлука Савета које се односе на војну компоненту националне безбедности.
- **Директори служби безбедности** – који чине Савет за националну безбедност су:
 1. **Директор БИА** (Безбедносно-информативна агенција) – одговоран за прикупљање, анализу и обраду обавештајних података који су од значаја за

националну безбедност. БИА игра централну улогу у обавештајној безбедности и спречавању претњи по унутрашњу стабилност земље.

2. **Директор ВБА** (Војнобезбедносна агенција) – задужен за безбедност у оквиру Војске Србије, укључујући превенцију и реаговање на претње војног и безбедносног карактера, као и обавештајну подршку у контексту одбране.

3. **Директор ВОА** (Војнообавештајна агенција) – има улогу у прикупљању, анализи и употреби обавештајних података који се односе на националну и војну безбедност, нарочито у контексту спољних претњи и стратешких интереса Србије.

Секретар Савета - Савет за националну безбедност има и **секретара**, који је одговоран за свакодневно функционисање Савета. Секретар учествује у раду Савета и стара се о извршавању закључака који се доносе на седницама Савета. Такође, он координира све логистичке и административне аспекте рада Савета, као и обављање других послова од значаја за ефективно функционисање овог тела. Секретар је именован и разрешен од стране **председника Републике**, што осигурава независност и транспарентност у раду овог тела.

Пословник о раду Савета за националну безбедност представља интерни акт којим се уређује начин функционисања овог тела – укључујући организацију, сазивање и одржавање седница, доношење закључака, обавештавање и координацију са другим државним органима. Овим актом ближе се уређују процедуре кретања материјала, рокови за достављање извештаја, одлучивање по питањима од значаја за националну безбедност и комуникација између чланова Савета, секретара и Бироа за координацију рада служби безбедности. Пословник такође садржи правила о чувању тајности података и поступању са материјалима који имају одређени степен тајности. За правне и друге ситуације, које нису уређене овим пословником, примењују се одредбе Пословника о раду Владе Републике Србије.

Пословник о раду Савета за националну безбедност представља кључни елемент у обезбеђивању ефикасног, законитог и усклађеног рада Савета, као и у јачању институционалне координације у систему националне безбедности.

4. Искуства и упоредни приказ рада Савета за националну безбедност у свету

Савети за националну безбедност представљају кључне државне механизме за доношење и координацију безбедносне политике у већини савремених држава. Иако се организациона структура и обим надлежности разликују од земље до земље, сви модели теже истом циљу – обезбеђењу унутрашње стабилности и заштити државних интереса у условима савремених претњи и изазова. У овом прегледу представљени су примери како ова тела функционишу у различитим политичким и институционалним оквирима – од демократских система попут Сједињених Америчких Држава, Велике Британије и Индије, до модела са јаким централизованим управљањем као у Русији, Кини и Белорусији. Анализа укључује и искуства земаља у региону – Хрватске и Словеније – које су развиле сопствене механизме засноване на принципима парламентарне контроле и међусекторске сарадње.

Разумевање различитих пракси у раду савета за националну безбедност доприноси бољем сагледавању улоге ових тела у модерном безбедносном систему и пружа основу за унапређивање постојећих механизма у Републици Србији.

Руска Федерација: Савет за националну безбедност Руске Федерације (РНБ) игра кључну улогу у координацији активности унутрашњих и спољних безбедносних служби. Савет се састоји од највиших званичника власти, укључујући председника, премијера, министара одбране и унутрашњих послова, као и руководиоца безбедносних служби као што су ФСБ и ГРУ. Главни задатак Савета је усмеравање и координација безбедносних политика унутар земље и на међународном нивоу, као и давање стратегијских смерница за националну безбедност.

Република Белорусија: У Белорусији, Савет за националну безбедност се бави сличним функцијама као и у Србији, али са већом концентрацијом моћи у рукама председника. Савет се бави и координацијом безбедносних служби, али и саветовањем у погледу политичких и економских безбедносних питања. У Белорусији, контролу над безбедносним службама имају и неке специфичне структуре које укључују и представнике Војске и Министарства унутрашњих послова, што чини овај модел јако фокусиран на контролу и управљање безбедношћу унутар земље.

Народна Република Кина: Савет за националну безбедност Народне Републике Кине функционише унутар структуре Комунистичке партије Кине, која има јаку

улогу у управљању државом. Овај савет чине високи партијски функционери и представници безбедносних и обавештајних агенција. Кинески модел се одликује интегрисаним приступом који обухвата широк спектар безбедносних питања, од политичке стабилности до економске безбедности, што је одраз свеобухватне контроле власти над свим аспектима националне безбедности.

Република Индија: Савет за националну безбедност Индије (NCS) је саветодавно тело које има улогу у координацији и формулисању безбедносних политика. Он се састоји од највиших представника безбедносних структура, укључујући премијера, министра одбране, начелника генералштаба и директора безбедносних служби. Индијски модел је познат по својој функционалној интеграцији безбедносних и обавештајних служби и њиховом деловању у складу са државним и војним интересима, док се истовремено задржава демократичка контрола.

Сједињене Америчке Државе: Савет за националну безбедност Сједињених Америчких Држава (NSC) представља главни механизам за координацију безбедносних и спољних политика у САД. Савет се састоји од високих званичника, као што су председник, потпредседник, министар одбране, државни секретар, саветник за националну безбедност, као и други високи званичници. Овај савет је одговоран за доношење стратешких одлука и координацију између различитих агенција, као што су ЦИА, ФБИ и Пентагон. Осим тога, Савет за националну безбедност активно сарађује са Конгресом, који врши контролну улогу у погледу безбедносних питања.

Уједињено Краљевство: Савет за националну безбедност Уједињеног Краљевства (NSC) игра кључну улогу у развоју безбедносних политика и координацији различитих сектора националне безбедности. Савет обухвата највише представнике Владе, као и представнике безбедносних служби као што су MI5, MI6 и GCHQ. Савет разматра безбедносне процене и даје стратешке смернице, уз дубоку сарадњу са парламентом, који врши надзор над радом служби.

Француска Република: Савет за националну безбедност Француске је одговоран за координацију између различитих безбедносних служби и за доношење стратешких одлука које се односе на националну безбедност. Савет се састоји од највиших представника извршне власти, као што су председник, премијер и министри одбране и унутрашњих послова. Француски модел укључује интензивну сарадњу између војске, полиције и обавештајних служби, као и активно учешће парламента у надзору безбедносних политика.

Краљевина Норвешка: Норвешки савет за за националну безбедност (NSM) је део јединственог војног и цивилног безбедносно-обавештајног сектора Норвешке („EOS Services”), који поред Норвешког савета за националну безбедност чине и Норвешка војно-обавештајна служба, Безбедносна агенција Норвешких оружаних снага (FSA) и Норвешка полицијска безбедносна служба (PST). Норвешки савет за за националну безбедност (NSM) је примарно надлежан за питања националне и сајбер безбедности, укључујући и национални центар за превенцију и заштиту од безбедносних ризика у сајбер простору (NorCERT), са обавезом извештавања Министарству правде и јавне безбедности и Министарству одбране Норвешке. Норвешки савет за за националну безбедност основан је 1. јануара 2003. године, а значајну улогу добија током реформе политике контроле извоза наоружања, војне опреме и робе двоструке намене.

Република Хрватска: Савет за националну безбедност Републике Хрватске функционише као саветодавно тело Владе, а чине га највиши представници државне власти, укључујући председника, премијера, министара одбране, полиције и безбедносних служби. У Хрватској, Савет има важну улогу у координацији и припреми безбедносних стратегија, као и у анализи потенцијалних безбедносних претњи. Контрола и надзор над радом безбедносних агенција и служби такође се спроводи уз активно учешће парламента и независних тела.

Република Словенија: Савет за националну безбедност Словеније је саветодавно тело које има за циљ координацију и припрему стратешких одлука у вези са националном безбедношћу. Чланови Савета укључују председника, премијера, министре за одбрану и унутрашње послове, као и представнике безбедносних и обавештајних служби. Словеначки модел укључује важан аспект транспарентности и сарадње са парламентарним органима који врше надзор над активностима безбедносних структура.

5. Улога Савета за националну безбедност

Савет за националну безбедност има кључну улогу у усмеравању и усклађивању рада служби безбедности, осигуравајући координацију између различитих безбедносних и обавештајних агенција, као и њихову ефикасност у одбрани националних интереса. Савет разматра обавештајно-безбедносне процене и доноси закључке који дефинишу приоритете у обезбеђивању безбедности земље, као и начин на који ће се национални интереси спроводити посредством обавештајно-безбедносне делатности.

У оквиру своје надлежности, Савет не само да усмерава и координира рад служби безбедности, већ и активно прати извршење закључака које доноси, осигуравајући да се све активности спроводе у складу са утврђеним стратешким циљевима. Од важности је да Савет има овлашћења да даје мишљења и препоруке у вези са радом Бироа за координацију, као и у вези с радом других државних органа који су укључени у област националне безбедности и одбране.

Савет такође има важну улогу у координацији међународне сарадње у области безбедности. Он усмерава сарадњу са службама безбедности других држава и међународним организацијама, обезбеђујући да се размена информација и оперативне активности одвијају у складу са интересима земље и међународним стандардима. Ово укључује и праћење реализације стратешких закључака који се односе на међународну сарадњу, као и обезбеђивање да све активности буду усмерене ка остваривању дугорочних и краткорочних безбедносних циљева.

Спољнополитички аспект безбедности - Поред унутрашњих активности, Савет за националну безбедност (у даљем тексту: Савет) бави се и спољнополитичким аспектима безбедности. Он прати глобалне трендове у области безбедности и анализира међународне претње, као што су тероризам, сајбер напади и организовани криминал. Савет усмерава сарадњу са страним државама и међународним организацијама, обезбеђујући размену информација и координацију у циљу јачања националне безбедности. Његове активности доприносе формулисању стратешких одлука које утичу на одбрану и унутрашњу стабилност земље.

Осим тога, Савет даје мишљења Влади о предлозима годишњих и средњорочних планова рада служби безбедности, као и о предлозима буџета намењеног овим службама. Он такође прати реализацију одобрених буџетских средстава, чиме осигурава да се финансијска средства ефикасно користе у складу са безбедносним приоритетима земље.

У оквиру своје надлежности, Савет има и важну улогу у кадровској политици, дајући мишљење о предлозима за постављење и разрешење директора служби безбедности, чиме доприноси обезбеђивању стручних и компетентних кадрова у кључним позицијама безбедносних органа.

Једна од важних улога Савета јесте и брига о усаглашеној примени прописа и стандарда који се односе на заштиту података о личности и људских права. Савет има задатак да обезбеди да размена информација између безбедносних служби, као и друге оперативне активности, не угрожава основна људска права и слободе грађана. Он усмерава примену прописа који гарантују заштиту података и

обезбеђује да сваки корак у безбедносним операцијама буде у складу са правима појединаца, чиме се одржава равнотежа између националне безбедности и заштите приватности грађана.

Обавеза сарадње државних органа са Саветом за националну безбедност - Сарадња надлежних државних органа са Саветом за националну безбедност представља један од основних механизма за обезбеђивање ефикасног и усклађеног деловања у систему националне безбедности. Сви државни органи, у оквиру свог уставног и законског положаја, обавезни су да сарађују са Саветом у свим питањима која спадају у његову надлежност, а нарочито у делу који се односи на спровођење закључака Савета.

Сарадња подразумева благовремено пружање релевантних информација, извештаја, анализа и стручне подршке, као и активно учешће у реализацији политика и мера које Савет утврди као приоритетне. Посебна пажња посвећује се поступању по закључцима Савета, који имају карактер обавезујућих смерница унутар система безбедности и одбране.

Уколико неки од надлежних органа не испуњава своју обавезу сарадње или не поступа у складу са донетим закључцима Савета, секретар Савета је дужан да о томе без одлагања обавести чланове Савета. У таквим ситуацијама, Савет може позвати руководиоца тог органа да хитно предузме мере у складу са законом, како би се сарадња успоставила или како би се обезбедило извршење закључака Савета. Овај механизам има за циљ да осигура функционалност и интегритет безбедносно-обавештајног система, уз пуно поштовање законских надлежности сваког појединачног органа.

Систем узајамне одговорности и контроле између Савета и државних институција представља темељ демократске и правне државе, у којој национална безбедност није изолован задатак одређених служби, већ заједничка одговорност свих делова јавне власти.

У оквиру концепта тоталне одбране Републике Србије, Савет за националну безбедност има централну улогу као тело које координира и усмерава све активности везане за националну безбедност, укључујући војну, цивилну и економску одбрану. Тотална одбрана подразумева интеграцију свих ресурса и институција у систему одбране, како би се осигурала одбрана државе у свим условима, било у миру, било у рату.

Савет за националну безбедност (СНБ) има важну улогу у:

1. **Стратегијском планирању:** Савет за националну безбедност је одговоран за усмеравање и одобравање стратешких докумената у области националне безбедности, укључујући Националну стратегију одбране и друге правне акте који регулишу области војне и цивилне безбедности.
2. **Решавању кризних ситуација:** Савет за националну безбедност је тело које се активира у случају кризних ситуација и ратних дејстава. Он има овлашћење да усмерава и координира акције различитих институција које се односе на националну безбедност, од органа војске и полиције, до цивилних служби и економије.
3. **Интеграцији војне и цивилне безбедности:** У оквиру тоталне одбране, Савет је одговоран за креирање система који интегрише војну одбрану са цивилним сектором, укључујући цивилну заштиту, енергетску безбедност, комуникације, као и секторе који подржавају функционисање државе у кризним условима (попут хране, снабдевања и транспорта).
4. **Надзору и координацији:** Савет за националну безбедност надзире и координира активности свих државних институција које су укључене у националну безбедност, што обухвата Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, као и друге органе који имају значајну улогу у одржавању стабилности државе.
5. **Мобилизацији ресурса:** У оквиру концепта тоталне одбране, Савет за националну безбедност има одговорност за мобилизацију свих ресурса државе, укључујући људске, технолошке и економске капацитете, ради одржавања или повратка у нормалне услове у случају агресије или других кризних ситуација.

У том контексту, Савет за националну безбедност је тело који има за циљ да обједини све аспекте одбране и безбедности, као и да обезбеди што већу флексибилност и оперативну спремност државе у различитим условима.

6. Општи принципи цивилне контроле и надзора

Рад Савета за националну безбедност и служби безбедности подлеже строгим механизмима демократске цивилне контроле, који осигуравају да све активности буду у складу са принципима законитости, транспарентности и заштите људских

права. Механизми цивилне контроле укључују надзор од стране различитих институција које играју кључну улогу у осигуравању одговорности и спречавању злоупотреба власти.

Цивилна контрола и надзор над радом служби безбедности заснивају се на неколико основних начела:

1. **Подређеност и одговорност служби безбедности изабраним властима Републике Србије** – службе безбедности морају радити у оквиру овлашћења која су им дата од стране законодавне власти и под контролом демократских институција.
2. **Политичка, идеолошка и интересна неутралност** – службе безбедности морају бити неутралне у свом раду, без утицаја политичких, идеолошких или других интереса.
3. **Обавеза информирања јавности** – службе безбедности су обавезне да информишу јавност о свом раду, у складу са законом, а све ради осигурања транспарентности.
4. **Професионална одговорност и оперативна самосталност** – припадници служби безбедности су одговорни за извршавање својих задатака у складу са професионалним стандардима и морају бити оперативно самостални у извршавању добијених задатака, уз одговорност руководиоца служби за рад својих тимова.

Законодавна власт — Народна скупштина, као највиши представнички орган, врши надзор над радом служби безбедности преко својих одбора. Ови одбори имају овлашћење да разматрају извештаје служби безбедности, истражују активности које се односе на националну безбедност и предлажу законске измене у складу са потребама демократске контроле. Одбор Народне скупштине има надлежност да врши надзор над радом служби безбедности у складу са прописима који регулишу рад ових служби. Одбор је обавезан да осигура усклађеност рада служби са стратегијама националне безбедности, стратегијом одбране и безбедносно-обавештајном политиком Републике Србије. Такође, Одбор врши надзор над поштовањем принципа политичке, идеолошке и интересне неутралности у раду служби безбедности, као и над законитошћу примене посебних мера и процедура за тајно прикупљање података. Поред тога, Народна скупштина игра кључну улогу у усвајању закона који уређују рад безбедносних органа. У оквиру законодавне власти, функционишу и други

независни органи — Заштитник грађана, Повереник за заштиту равноправности и Повереник за слободан приступ информацијама од јавног значаја и заштиту података о личности играју важну улогу у надзору поштовања људских права и прописа у раду служби безбедности. Ови органи надзиру да ли су права грађана адекватно заштићена и да ли службе безбедности поштују законска права грађана у свим оперативним активностима.

Извршна власт — У Републици Србији, Влада је кључни орган извршне власти одговорна за креирање и спровођење политика у области националне безбедности. Влада има обавезу да осигура безбедност земље, координира рад различитих безбедносних служби и служби унутрашње безбедности, као и да доноси стратешке одлуке које се односе на заштиту државних интереса. Овај процес се обавља у складу са уставом и законодавним оквиром, водећи рачуна о правима грађана и поштовању владавине права.

Влада је одговорна за постављање и координацију рада различитих министарстава, као што су Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство правде, Министарство спољних послова, као и других специјализованих тела која имају задатак да се баве безбедношћу и одбраном земље. Министарства играју кључну улогу у креирању и спровођењу националне безбедносне политике, укључујући припрему стратегија и планова за одбрану, одржавање јавног реда и мира, као и заштиту унутрашњих и спољних граница земље.

Осим министарстава, у систему безбедности Републике Србије важну улогу играју и бројне стручне службе и посебне организације које делују унутар или у сарадњи с Владом. Оне су одговорне за обавештајне и контраобавештајне активности, као и за спречавање и откривање безбедносних претњи. Ове службе су од суштинског значаја у процесу процене безбедносних ризика и креирања одговарајућих мера заштите.

Поред тога, Влада активно сарађује са другим стручним и независним телима која имају надзорне и контролне функције, као што су разна безбедносна тела и агенције за заштиту приватности и људских права. Ова сарадња осигурава да све активности из области националне безбедности буду усклађене са законским оквиром и међународним стандардима.

Креирање националне безбедносне политике у Србији подразумева свеобухватан и координиран приступ који укључује све релевантне акте, стратегије и планове. Влада, уз подршку својих министарстава и стручних служби, развија и усмерава политику одбране, борбе против тероризма, сајбер безбедности, јавног реда и

мира, као и економске и енергетске сигурности. У том контексту, Влада има обавезу да редовно извештава Народну скупштину о стању националне безбедности, као и да се придржава препорука надзорних органа. Овим се осигурава да све активности у области безбедности буду транспарентне, одговорне и у складу са интересима грађана и државе.

Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података, као стручна и административна подршка Савету и Бироу, и као орган надлежан за Закон о тајности података, такође игра кључну улогу у обезбеђивању транспарентности и законитости рада служби безбедности. Канцеларија Савета има задатак да чува документацију, омогући приступ документацији члановима Савета уколико је то потребно и прати спровођење смерница и закључака Савета. Такође, Канцеларија Савета обезбеђује да се сви документи и информације који садрже тајне податке чувају на начин који гарантује њихову заштиту, те да се приступ тим подацима омогући само овлашћеним особама у складу са законом.

Судска власт — Судска власт, иако није директно укључена у рад Савета, има важну улогу у надзору законитости мера које могу утицати на права грађана. Судови, као и Врховни суд, могу преиспитивати законитост аката и мера које се односе на националну безбедност, обезбеђујући да се мере не спроводе на начин који би угрозио права појединаца. Поред судова, **тужилаштво** игра кључну улогу у надзору законитости поступања органа који спроводе мере националне безбедности, укључујући истраге и процесуирање кршења закона. **Адвокатура** као независна професија такође обезбеђује правну заштиту и представљање права грађана, пружајући могућност за правно саветовање и заштиту у случајевима који се тичу мера које се односе на националну безбедност. Такође, **јавни правобраниоци** имају улогу у заштити интереса државе, али и грађана, у ситуацијама када се национална безбедност покреће као правни основ за одређене мере, чиме се осигурава да ниједна мера не угрози правне стандарде и људска права. Ова разноврсна структура судске и правне контроле обезбеђује да се сви поступци у области националне безбедности спроводе у складу са правима и слободама појединаца, спречавајући злоупотребу власти и кршење закона.

Остале институције за надзор и контролу — Поред основних контролних механизма у законодавној, судској и извршној власти, ту су и друге значајне институције које играју кључну улогу у осигурању демократије и правне државе:

- **Агенција за сузбијање корупције** — Ова агенција игра кључну улогу у надзору антикорупцијских активности унутар служби безбедности, истражујући могуће злоупотребе власти или ресурса у радним задацима који се односе на националну безбедност.

- **Државна ревизорска институција** — Ревизија рада служби безбедности и њихових активности, укључујући управљање буџетским средствима и јавним ресурсима, важан је аспект цивилне контроле. Ова институција има за задатак да осигура да средства буду распоређена и коришћена у складу са прописима.
- **Уставни суд** — Уставни суд има важну улогу у провери уставности и законитости мера које могу утицати на права грађана, укључујући мере које су у вези са националном безбедношћу. Он може интервенисати ако сматра да су права грађана угрожена, те пружа сигурност да се све мере спроводе у складу са Уставом.
- **Европски суд за људска права** — Као институција која има глобални досег, Европски суд за људска права игра важну улогу у осигуравању да Србија, као потписница Европске конвенције о људским правима, поштује права грађана у контексту националне безбедности. Овај суд може разматрати случајеве у којима је дошло до повреде људских права од стране државних органа, укључујући службе безбедности.

7. Биро за координацију рада служби безбедности

Историјат бироа за координацију рада служби безбедности у свету - У већини модерних држава, услед постојања више безбедносних и обавештајних служби са различитим надлежностима — као што су цивилне, војне, контраобавештајне и техничке службе — јавила се потреба за формирањем сталних тела која ће усклађивати њихов рад. Ова тела имају задатак да унапреде размену информација, избегну дуплирање активности и убрзају доношење заједничких процена, чиме се значајно побољшава ефикасност безбедносног сектора. Таква тела, позната као бирои за координацију, обично делују у оквиру извршне власти, али са техничко-оперативним, а не политичким мандатом. Они представљају важан интегративни елемент у структури безбедносних система, посебно у контексту борбе против тероризма, организованог криминала и других глобалних претњи. У овом тексту, биће представљени примери координационих тела у различитим земљама, као што су Сједињене Америчке Државе, Русија, Швајцарска, Немачка, Француска, Италија, Шпанија, Хрватска и Србија. Ови примери илуструју различите моделе и структуре координације који, иако се разликују по именима и организацији, имају заједничку функцију у обједињавању и усклађивању рада безбедносних и обавештајних служби на националном нивоу. Та тела делују као **бирои за координацију**, често у оквиру извршне власти, али са **техничко-оперативним, не политичким мандатом**.

Сједињене Америчке Државе – Office of the Director of National Intelligence (ODNI) - ODNI је основан 2004. године ради унапређења координације између више од 16 федералних обавештајних служби. На челу му је Director of National

Intelligence, који има улогу да усмерава, интегрише и координише обавештајни рад на нивоу целог система, кроз институционалне механизме и техничка тела. Ово представља модел централног координатора без директног командовања.

Руска Федерација – Национални антитерористички комитет (НАК) - Иако примарно усмерен на супротстављање терористичким претњама, НАК делује као **оперативно тело за координацију обавештајних и безбедносних служби** у ширем смислу, укључујући ФСБ, Службу спољне обавештајне службе (СВР), као и структуре Министарства одбране. Кроз мрежу регионалних штабова, НАК обједињује и усклађује поступање различитих служби, при чему задржава технички, а не политички карактер.

Швајцарска Конфедерација – Operatives Lagezentrum (OLZ) - OLZ је унутарструктурни биро у саставу Федералне обавештајне службе (NDB), основан 2008. године, и служи као **централна тачка за координацију, размену података и заједничке процене** између федералне службе и кантоналних партнера. OLZ има оперативно-информациону функцију, без извршних надлежности.

Савезна Република Немачка – Gemeinsame Koordinierungsstelle (модел GTAZ) - Иако је GTAZ најчешће везиван за борбу против тероризма, суштински представља **биро за координацију обавештајних и безбедносних служби**, без нормативне или извршне моћи. У њему сарађују BfV, BND, службе из покрајина и други релевантни актери. Делује као **платформа за техничку сарадњу, заједничко планирање и редовну размену информација**.

Француска Република – Coordination nationale du renseignement et de la lutte contre les ingérences étrangères - У оквиру генералног секретаријата Председника Републике, ово тело обједињује рад француских обавештајних служби, попут DGSE, DGSI, DRM и других. Иако има саветодавну улогу, структура функционише као **централна тачка за обавештајну координацију**, надгледање стратешког правца и техничку синхронизацију рада служби.

Република Италија – Comitato interministeriale per la sicurezza della Repubblica (CISR) - CISR је међуресорни комитет који представља **институционални механизам за усмеравање и координацију рада служби безбедности**. Његов рад технички подржава DIS (Dipartimento delle informazioni per la sicurezza), који има улогу централног обавештајног координатора. DIS није оперативна агенција, већ **биро карактера**, задужен за усклађивање рада AISI и AISE (унутрашње и спољне обавештајне службе).

Краљевина Шпанија – Comité de Inteligencia (CI) - CI функционише као **координационо тело обавештајне заједнице**, унутар којег се одвија размена података и усмеравање стратешког рада. CI делује у оквиру Centro Nacional de Inteligencia (CNI) и служи као место за **интеринституционално усаглашавање**, без директне контроле над агенцијама.

Република Хрватска – Уред Вијећа за националну сигурност (UVNS) и Савет за координацију сигурносно-обавештајних агенција -

У Хрватској, систем координације постављен је на два нивоа:

1. **Уред Вијећа за националну сигурност (UVNS)** – обавља **стручне и техничке послове** за потребе Вијећа и Савета, надгледа међуслужбену сарадњу, анализу података и примену одлука. Представља **централно оперативно тело за координацију**, са сталним особљем.
2. **Савет за координацију сигурносно-обавештајних агенција** – чине га директори SOA и VSOA, а председава га представник Канцеларије председника Владе. Ово тело служи као **форум за размену информација и усклађивање приоритета**, без оперативне или нормативне надлежности, **и не обухвата полицијске и војне структуре** као институције, већ искључиво обавештајне.

Ова два тела заједно чине **јединствен систем стратешке и техничке координације** безбедносно-обавештајног сектора у Хрватској, који је један од **најструктуриранијих у региону**. Координација се односи искључиво на **обавештајно-безбедносне службе**, без укључивања редовних војних или полицијских структура.

- Иако носе различита имена и формално су различито позиционирана, ова тела функционишу као **"бирои за координацију"**: нису креатори стратегије, али су **кључна у реализацији и усклађивању активности** на тактичком и оперативном нивоу.
- Најчешће делују у домену борбе против тероризма и организованог криминала, где се потреба за брзом и прецизном сарадњом најјасније исказује.
- Не карактерише их хијерархијска надређеност службама, већ **интегративна и посредничка функција**, са јасно дефинисаним протоколима сарадње.

Република Србија - Биро за координацију рада служби безбедности основан је као оперативно тело које има задатак да извршава закључке **Савета за**

националну безбедност и да обезбеди ефикасно усклађивање и сарадњу између различитих служби безбедности у Србији. Његова основна функција је да обезбеди координацију унутар безбедносног сектора, као и са другим државним органима, у циљу максималне ефикасности у решавању безбедносних изазова и претњи. Биро утврђује конкретне задатке који се извршавају оперативним усклађивањем рада служби безбедности, као и других релевантних државних органа који учествују у заштити националне безбедности. У зависности од специфичности задатка, Биро ће одредити начин усклађивања и сарадње између различитих институција, што може укључивати размену информација, координисане операције, или оснивање радних група за решавање специфичних проблема.

Мешовите радне групе се формирају за решавање конкретних оперативних задатака. Ове групе могу обухватити представнике различитих служби безбедности, али и других институција чији рад може допринети безбедности земље, као што су правосудне и законодавне институције. Чланови ових група раде заједно на спровођењу задатака који су од значаја за националну безбедност. Биро такође анализира резултате координације и сарадње између служби безбедности и других државних органа. Ове анализе су важне како би се утврдиле слабости у постојећем систему и предложиле мере за његово унапређење. Извештавање Савета о резултатима координације и анализа резултата извршава се најмање једном у шест месеци, што омогућава Савету да има стални увид у ефикасност и рад служби безбедности и да на основу тих података доноси нове одлуке.

Рад Бироа уређује се **Пословником Савета**, који дефинише детаље о раду овог тела, његовој организацији, задацима и одговорностима. У складу са прописима, Биро мора деловати у нормативном оквиру који је дефинисан законима, као што су:

- **Закон о основама уређења служби безбедности** – који дефинише структуру и надлежности служби безбедности, као и правни оквир у којем оне функционишу.
- **Закон о Безбедносно-информативној агенцији (БИА)** – који одређује права и обавезе БИА у контексту националне безбедности, као и њену улогу у систему координације са другим безбедносним органима.
- **Закон о Војнобезбедносној агенцији (ВБА) и Закон о Војнообавештајној агенцији (ВОА)** – који регулишу рад ових двеју агенција, које имају кључну улогу у контексту војне безбедности и обавештајних активности.

- **Законик о кривичном поступку** – који прописује процедуре и права када припадници БИА и ВБА примењују овлашћења органа унутрашњих послова. Према овом закону, припадници БИА и ВБА, када делују као органи унутрашњих послова, морају поштовати све прописане процедуре и гарантована права грађана, као и ограничења која се односе на употребу принуде, претресања и других оперативних мера.

Сви ови закони омогућавају координисан рад служби безбедности и других релевантних органа, а Биро као оперативно тело има задатак да обезбеди да се сви прописани оквири поштују и ефикасно спроводе у пракси.

Чланови Бироа за координацију рада служби безбедности су одговорни за обезбеђивање ефикасног оперативног усклађивања између различитих служби безбедности и других релевантних државних органа. Састав Бироа укључује:

- **Директори служби безбедности** – Директори најважнијих служби безбедности у Србији, као што су БИА, ВБА и ВОА, чине језгро Бироа и непосредно учествују у координацији безбедносних активности. Њихова улога је да представљају своје агенције и обезбеде да се сви оперативни задаци извршавају у складу са законским оквирима и стратегијама дефинисаним од стране Савета.
- **Секретар Савета** – Секретар Савета има важну улогу у координацији рада Бироа. Он је одговоран за извршавање закључака Савета, као и за организовање и надгледање радних процеса у Бироу. Поред тога, секретар такође осигурава да се сви процеси одвијају у складу са прописима и да се резултати координације редовно извештавају Савет.

У рад Бироа, по позиву, могу да се укључе и други високи представници државних органа, који пружају стручност и подршку у областима које су кључне за националну безбедност. Ови појединци учествују на основу својих надлежности и доприносе оперативном усклађивању безбедносних активности и они су:

- **Представници Министарства спољних послова** – Њихова улога је да обезбеде стручност у области међународних односа, као и да координирају размену безбедносних информација са страним државама и међународним организацијама. Представници овог министарства играју важну улогу у спровођењу спољнополитичких аспеката националне безбедности.

- **Директор полиције** – Директор полиције је одговоран за координацију рада са полицијским снагама и обезбеђује да се оперативне акције које захтевају ангажовање полиције правилно извршавају у складу са законским прописима.
- **Републички јавни тужилац** – Републички јавни тужилац обезбеђује правну контролу над активностима које укључују примењивање принудних мера и истрага које се односе на националну безбедност. Његова улога је да осигура да се све мере предузимају у складу са законским правима и процедурама.
- **Директор Управе царина** – Директор Управе царина има кључну улогу у надзору над кријумчарењем, незаконитом трговином и осталим активностима које могу угрозити економску безбедност земље. Његова сарадња са осталим службама безбедности је од суштинског значаја у контексту спречавања илегалних активности.
- **Руководиоци других државних органа** – Поред већ наведених, могу се укључити и руководиоци других државних органа који имају значајну улогу у националној безбедности. То могу бити органи који се баве правима грађана, контролом финансија, јавним здрављем или другим секторима који су од значаја за очување унутрашње стабилности.

Ови чланови и појединци, који се укључују по позиву, заједно са сталним члановима Бироа, чине тим који има задатак да извршава оперативне закључке Савета, а њихова сарадња осигурава максималну ефикасност и координацију свих активности које имају за циљ заштиту националне безбедности.

8. Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података

Улога у складу са Законом о основама уређења служби безбедности и Законом о тајности података - Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података у Србији има кључну улогу у подршци функционисању Савета и Бироа, пружајући стручне и административне услуге које омогућавају ефикасно спровођење њихових задатака. Њена улога није само техничка и логистичка, већ обухвата и стриктну примену прописа који се односе на заштиту тајних података, у складу са важећим правним оквирима, нарочито Законом о основама уређења служби безбедности и Законом о тајности података. Канцеларија Савета има задатак да осигура безбедно и по закону регулисано управљање свим тајним подацима, документима и информацијама које се односе на рад Савета и Бироа. Ова канцеларија је одговорна за:

1. **Припрему седница** – Канцеларија Савета припрема све аспекте седница Савета, укључујући припрему материјала, дневног реда и техничке организације. Сваки документ који се припрема за седницу мора бити у складу са законским прописима који регулишу тајност података, осигуравајући да се сви закључци и одлуке доносе у складу са безбедносним и правним стандардима.
2. **Праћење спровођења смерница и закључака Савета** – Канцеларија Савета је одговорна за праћење и координацију спровођења смерница и закључака донетих на седницама Савета. Такође, канцеларија извештава Савет о напретку у вези са извршењем одлука које произлазе из тих закључака.
3. **Пружање административне подршке Бироу** – Канцеларија Савета има задатак да пружи административну подршку Бироу за координацију рада служби безбедности. Ова подршка укључује организацију састанака, припрему извештаја и помоћ у анализи и координацији активности које се спроводе у оквиру Бироа.
4. **Чување документације и омогућавање приступа члановима Савета** – Канцеларија Савета чува сву документацију која је у вези са радом Савета и Бироа, укључујући тајне податке који су класификовани у складу са Законом о тајности података. Она обезбеђује да чланови Савета имају приступ документацији уз поштовање свих мера заштите података и безбедности.

Канцеларија Савета има стриктну одговорност у примени Закона о тајности података, те у том смислу спроводи мере заштите података који су означени као тајни, осигуравајући да сви поступци који се односе на тајне податке буду у складу са прописаним законским оквирима. Канцеларија такође осигурава да се сви документи и информације који садрже тајне податке чувају на начин који гарантује њихову заштиту, а приступ тим подацима имају искључиво овлашћене особе.

Улога Канцеларије Савета за националну безбедност и заштиту тајних података – институционални модел и поређење - Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података представља специјализовану стручну службу чија је основна функција подршка раду Савета за националну безбедност и Бироа за координацију рада служби безбедности, у складу са Законом о основама уређења служби безбедности и Законом о тајности података. Ова канцеларија обезбеђује административну, техничку и стручну подршку у припреми седница, праћењу спровођења закључака, чувању поверљиве документације у оквиру Централног регистра страних тајних података и

докумената и Архиве Савета за националну безбедност и Бироа за координацију служби безбедности, као и у спровођењу свих мера заштите тајних података који настају у раду наведених тела.

За разлику од ње, у већини земаља чланица Европске уније и НАТО постоје засебна тела позната под називом **National Security Authority (NSA)**. Овај појам, прецизно дефинисан у стандардима ЕУ и НАТО, не односи се на обавештајне агенције, већ на **националне органе надлежне за целокупан систем заштите тајних података у држави**. Улога NSA тела је да:

- утврђује стандарде за заштиту тајних података;
- издаје безбедносне дозволе (security clearance) за приступ тајним подацима;
- акредитије информационе и комуникационе системе за рад са тајним подацима;
- врши надзор над применом закона и прописа из ове области;
- води међународну сарадњу у области заштите података са другим државама и међународним организацијама.

У Републици Србији, ову функцију обавља **Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података**, као самосталан орган предвиђен Законом о основама уређења служби безбедности и Законом о тајности података. Она има двојну функцију и NSA за рад са тајним подацима, али и органа за подршку Савету за националну безбедност и Бироу за координацију рада служби безбедности у Републици Србији.

Канцеларије Савета за националну безбедност у ширем контексту, међутим, **не сматрају се NSA телом у формалном смислу**, већ представљају „**унутрашњи секретаријат**“ који пружа подршку органима највишег нивоа у систему националне безбедности. Њена надлежност над тајним подацима је ужа и специфично се односи на:

- руковање и чување докумената који настају у раду Савета и Бироа;
- обезбеђивање да ти документи буду доступни само овлашћеним лицима;
- примену унутрашњих мера заштите у складу са прописаним степенима тајности.

Сличан институционални модел као у Србији, постоји и у Хрватској, где **Ured Vijeća za nacionalnu sigurnost** (Уред Вијећа за националну сигурност) обједињује функције и **секретаријата Вијећа и националног органа за заштиту тајних података (NSA)**. То га чини најсличнијим органом у региону у

односу на Канцеларију Савета у Србији, иако у Републици Србији функције административне подршке и националног тела за тајне податке остају раздвојене у две различите институције.

Улога Канцеларије Савета у поређењу са сличним институцијама у окружењу - У региону, најсличнији орган Канцеларији Савета за националну безбедност у Србији је **Уред Већа за националну сигурност у Хрватској**. Ова институција такође има задатак да координира рад служби безбедности, али и да осигура примену мера заштите података у складу са прописима који регулишу националну безбедност. Као и Канцеларија Савета, Уред Већа за националну сигурност има кључну улогу у управљању тајним подацима и у праћењу спровођења закључака и смерница које доноси Савет.

У Републици Хрватској, као и у Србији, ова канцеларија или уред има задатак да пружи административну и техничку подршку за рад безбедносних органа и да обезбеди да се сви процеси који се односе на националну безбедност спроводе у складу са законима који се тичу тајности података.

Сједињене Америчке Државе – Канцеларија Националног савет за безбедност (Office National Security Council – NSC) - У САД-у, Канцеларија NSC-а пружа административну и техничку подршку савету и омогућава спровођење свих мера које се односе на националну безбедност и тајност података. Канцеларија NSC-а такође обезбеђује да се сви осетљиви и тајни подаци NSC-а адекватно чувају и да се приступ тим подацима имају само овлашћене особе. Канцеларија је кључна у примени политика у вези са заштитом тајних података NSC, као и у обезбеђивању безбедности ових информација.

Француска Република – Генерални секретаријат за националну одбрану и безбедност (SGDSN) - Француска има Генерални секретаријат за националну одбрану и безбедност (SGDSN), који пружа административну и техничку подршку Савету за националну безбедност, као и другим органима у вези са одбраном и безбедношћу земље. Канцеларија SGDSN-а се бави заштитом тајних података и осигурањем да све тајне информације буду правилно класификоване и заштићене у складу са законским прописима. Канцеларија такође координира и организује рад виших безбедносних и обавештајних тела, као и савета који доносе одлуке које су од стратешке важности за националну безбедност.

Савезна Република Немачка – Канцеларија Савета за националну безбедност (Bundeskanzleramt) - Немачка има канцеларију која пружа административну и техничку подршку Савету за националну безбедност. Канцеларија је одговорна за координацију и припрему седница које се односе на

националну безбедност, као и заштиту тајних података у оквиру савета. Такође се бави изработом и надгледањем процедура за класификацију и заштиту тајних података насталих у раду Савета, као и за обезбеђивање да се сви документи који садрже осетљиве информације чувају у складу са прописаним правилима.

Канада – Канцеларија за безбедност и обавештавање (Public Safety Canada)

Канадска Канцеларија за безбедност и обавештавање има сличну улогу као и друге канцеларије у свету које су одговорне за координацију националне безбедности и заштиту тајних података. Канцеларија пружа административну и техничку подршку Савету за националну безбедност и другим владиним агенцијама, истовремено управљајући класификацијом и заштитом тајних података. Ова канцеларија такође има одговорност да обезбеди да се сви процеси који се односе на тајне податке Савета спроводе у складу са канадским законодавством.

Уједињено Краљевство – Канцеларија за безбедност и обавештавање (The Office for Security and Counter-Terrorism)

- У Великој Британији, Канцеларија за безбедност и обавештавање игра кључну улогу у координацији безбедносних политика, обезбеђивању техничке и административне подршке за рад Савета за националну безбедност и у спровођењу мера заштите тајних података. Она пружа подршку влади и различитим агенцијама за спровођење политике у области националне безбедности, укључујући безбедност података, заштиту тајних информација и управљање ризицима. Канцеларија такође координира рад различитих безбедносних служби у Великој Британији, укључујући MI5, MI6 и GCHQ.

Канцеларија Савета за националну безбедност у Србији има изузетно важну улогу у обезбеђивању координисаног рада служби безбедности и примени мера заштите тајних података. Она обезбеђује да све активности Савета и Бироа буду у складу са највишим безбедносним и правним стандардима, као и са Законом о тајности података. Поред тога, Канцеларија Савета игра кључну улогу у заштити националне безбедности, као и у осигурању да се тајни подаци чувају и користе на законит и безбедан начин. У поређењу са сличним институцијама у окружењу, као што је Уред Већа за националну сигурност у Хрватској, видно је да Канцеларија Савета има важну и сличну улогу у осигурању интегритета и безбедности националних система.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Савремени безбедносни амбијент, обележен све већом међузависношћу унутрашњих и спољних изазова, тражи од државе јасно дефинисане, функционалне и транспарентне институционалне механизме за очување националне безбедности. Савет за националну безбедност Републике Србије представља кључну карику у том систему, обједињујући стратешко усмеравање, координацију служби безбедности и подршку у кризним ситуацијама.

Историјски контекст, упоредна искуства и анализа домаћег модела указују да је изградња делотворног система националне безбедности процес који захтева трајну пажњу, прилагођавање новим ризицима и унапређивање законодавног, организационог и оперативног оквира. Савет за националну безбедност као највише координационо тело има одговорност да обезбеди ефикасност у доношењу и праћењу безбедносних политика, али и да буде гарант поштовања демократских стандарда, људских права и цивилне контроле.

Централна улога Савета мора бити праћена снажном институционалном подршком, коју обезбеђују Канцеларија Савета и Биро за координацију рада служби безбедности. Њихова професионалност, техничка и аналитичка способност представљају темељ оперативне ефикасности у спровођењу одлука Савета.

У наредном периоду, кључни изазови биће повезани са потребом за већом транспарентношћу, јачањем међусекторске сарадње, дигитализацијом процеса, као и унапређењем капацитета за процену ризика и рано реаговање. Поред тога, биће неопходно наставити са унапређивањем нормативног оквира, уз доследну примену мера заштите тајних података и усклађивање са међународним стандардима.

Савет за националну безбедност, као део укупног система управљања безбедношћу, има потенцијал да буде гарант институционалне стабилности, стратешке усмерености и отпорности државе. Како би та улога била у потпуности остварена, потребна је стална евалуација праксе, отвореност ка стручним анализама и способност прилагођавања савременим безбедносним трендовима.

О аутору

Проф. др Горан Д. Матић

Директор Канцеларије Савета за националну безбедност и заштиту тајних података Републике Србије, ванредни професор за област безбедност Универзитета УНИОН – „НИКОЛА ТЕСЛА” и стални судски вештак за безбедност информација.

Учествовао је у процесу израде предлога више закона, Стратегије за супротстављање и борбу против тероризма, Стратегије националне безбедности и Стратегије одбране и у раду Радних група Владе Републике Србије за имплементацију акционих планова за поглавља 10, 24 и 31 за пруступање Републике Србије ЕУ.

Од 2015. до 2019. године руководио је Сталном мешовитом радном групом за борбу против тероризма (СМРГ) – формиране одлуком Бироа за координацију рада служби безбедности, од 2019/2021. године обављао и дужност заменика националног координатора Националног координационог тела (НКТ) за спречавање и борбу против тероризма Републике Србије.

У оквиру међународне сарадње Републике Србије на плану заштите тајности података учествовао је као шеф делегације у преговорима за потписивање 14 међународних споразума и био потписник више споразума које је Р. Србија потписала са међународним телима и страним државама у области заштите тајних података. Такође, са Мисијом ОЕБС-а у Београду учествовао је у више пројеката око заштите тајних података, сајбер безбедности и обраде и заштите личних података у сектору безбедности и одбране.

Од 2012. године учествује у раду Форума директора националних безбедносних органа за заштиту тајних података земаља Југоисточне Европе (SEENSA), као и у оквиру Иницијативе „6S” која окупља директоре националних безбедносних органа земаља региона.

Аутор је више објављених научних и стручних радова и учесник више научних конференција, као и научне монографије „Политички деликти – атентат и побуна” и коаутор књиге „Тактика и методика деловања обавештајно-безбедносних служби” у издању Медија центра Одбрана у Београду, и „Основи безбедности” у издању Факултета за пословне студије и право у Београду

Предавач је на основним академским студијама Војне академије Универзитета одбране и на Факултету за пословне студије и право Универзитета Никола Тесла Унион у Београду.

Гостујући је предавач на Факултету безбедности и Факултету организационих наука Универзитета у Београду, као и на Криминалистичко-полицијском универзитету, Академији за националну безбедност и на Високим студијама безбедности и одбране при Универзитету одбране у Београду. Поред тога предавач је на кратким струковним студијама на Факултету безбедности: "Заштита тајних података и пословне тајне" и "Заштита личних података" од 2022. године. Био је гостујући предавач на мастер студијама Универзитета у Београду – Тероризам, организовани криминал и безбедност до 2024. године

Акредитовани је предавач Националне академије за јавну управу. Учествује је у раду посебних стручних тела те институције, и то као члан Сталне програмске комисије за електронску управу и дигитализацију (2022-2023) и Сталне програмске комисије за јавну управу (2023-2024).

Члан је Испитне комисије за државни испит (високо образовање) државних службеника и за комуналне милиционере у оквиру министарства државне управе и локалне самоуправе.

Председник је Савета „САМКБ – Српске асоцијације менаџера корпоративне безбедности” у Београду; члан удружења „ИТ вештак” у Београду и „Удружења за међународно кривично право” у Београду. У Привредној комори Србије и Привредној комори Београда више година изводи едукације на тему корпоративне безбедности и обраде и заштите података.